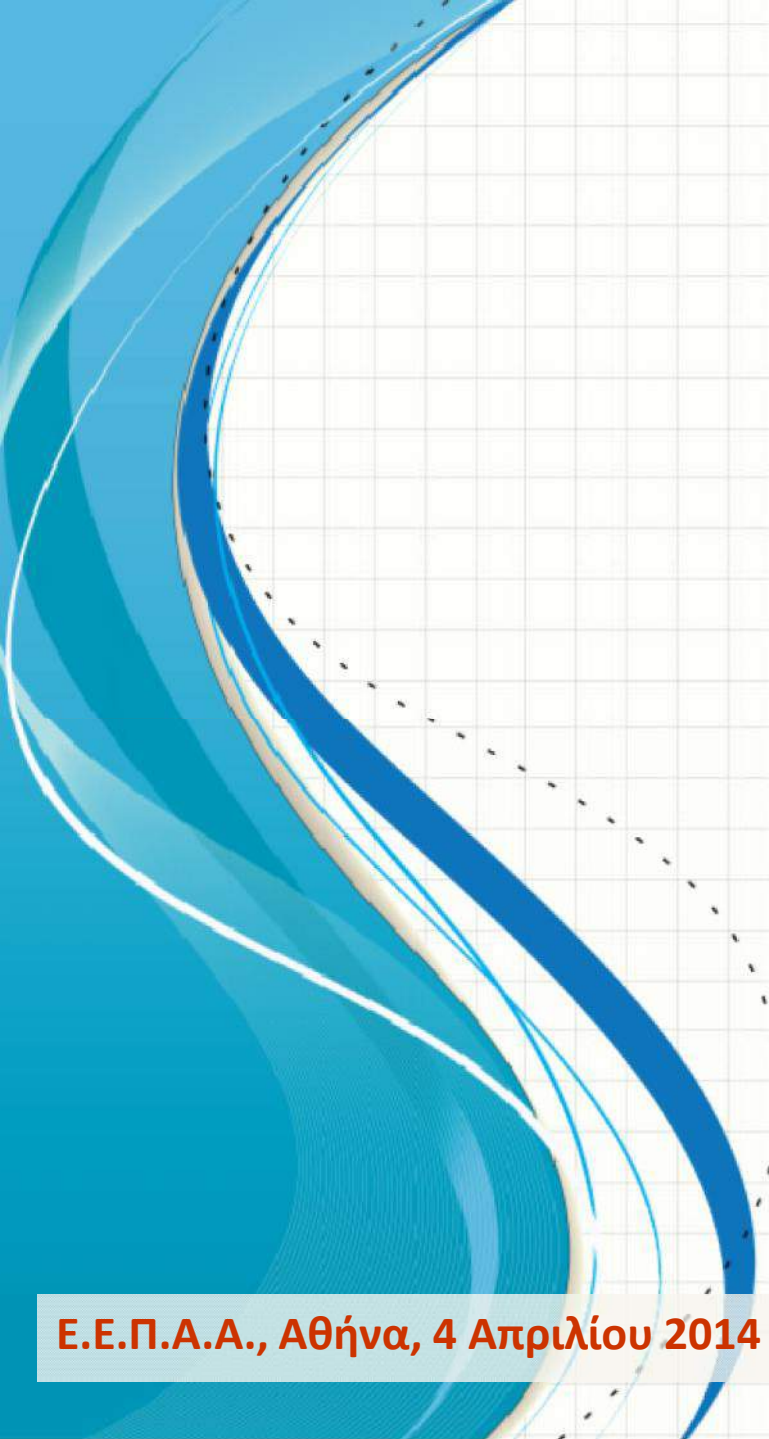

Τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αυτισμό

Ευτύχης Φυτράκης

Δ.Ν.-Δικηγόρος, Ειδ. Επιστήμων ΣτΠ

Ε.Ε.Π.Α.Α., Αθήνα, 4 Απριλίου 2014

Δικαιώματα;

- (Μικρά) κομμάτια έννομης δύναμης ...
- Δικαιώματα: Πανάκεια ή απλά λόγια ...
- Βάση διεκδικήσεων.
- Πηγές: Συντ., ΕΣΔΑ, Νόμοι, ΠΔ, Υ.Α., κ.λπ.
- Soft law: Διακηρύξεις, διεθνής πρακτική, Συστάσεις
- Ατομικά, Πολιτικά, Κοινωνικά Δικαιώματα
- Προστασία: Εθνικό – Διεθνές επίπεδο.
- Ανθρώπινα δικαιώματα: Βασικές Ανθρώπινες Αξίες

Αυτισμός;

- **ICD-10 (Π.Ο.Υ. 2010)**
 - F 84 Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές.
 - F 84.0 Αυτισμός της παιδικής ηλικίας
 - F 84.1 Άτυπος αυτισμός
 - F 84.5 Σύνδρομο Asperger
- **Ενιαίος Πίνακας Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας (ΥΑ 11321/688/ΦΕΚ Β΄1506/4.5.2012)**
 - «9. ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»
 - «Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές (παιδικός αυτισμός, άτυπος αυτισμός, σύνδρομο Rett, Σύνδρομο Asperger)
 - Π.Α.: 67-80%

Αναπηρία: τι σημαίνει;

- Αυτισμός στο δίκαιο = αναπηρία
- Αναπηρία (: disability)
- Ορολογία; ➡ Άρ. 21 § 6 Συντ.
- «Δικαιωματική» προσέγγιση
- Άτομο με αναπηρία: Υποκείμενο δικαιωμάτων # Αντικείμενο βοήθειας
- Κανόνες προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων + κάλυψης αναγκών

Συνταγματικό Θεμέλιο

Άρθρο 21 § 6 Συντ. (αναθεώρηση 2001)

«Τα άτομα με αναπηρίες
έχουν **δικαίωμα**
να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν
την **αυτονομία**,
την επαγγελματική **ένταξη**
και τη **συμμετοχή** τους στην κοινωνική,
οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας».

Νομικό πλαίσιο

- “απαγόρευση διακρίσεων»
 - Άρθρο 14 Ε.Σ.Δ.Α. - λόγω «καταστάσεως»
- Αρχή της ισότητας (άρ. 4 Συντ.).
 - **όμοια** μεταχείριση όμοιων περιπτώσεων
 - **ανόμοια** μεταχείριση ανόμοιων περιπτώσεων.
- Λήψη διαφορετικών **μέτρων** για άτομα σε διαφορετικές καταστάσεις
- **Θετική** προσέγγιση της ανθρώπινης διαφορετικότητας

Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης

(N. 1426/1984)

- Άρθρο 15: Επαγγ. Εκπαίδευση + Επαγγ./Κοινωνική ένταξη

Αναθεωρημένος Ευρ.Κοιν. Χάρτης

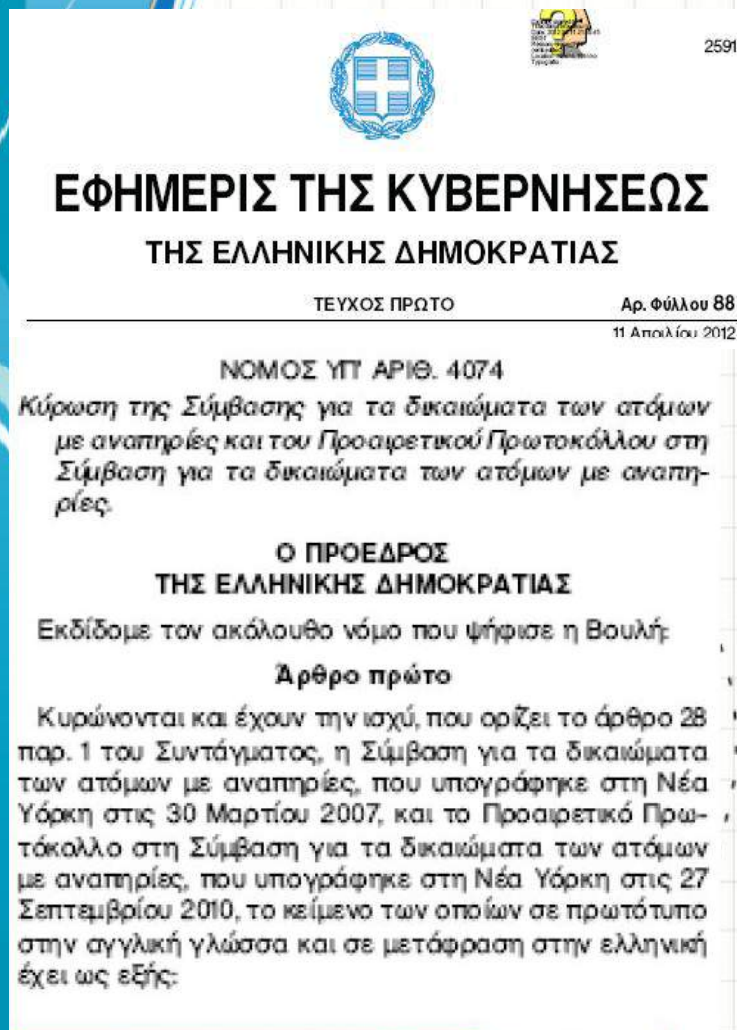
(1996 – Μη κυρωθείς στην Ελλάδα)

- Άρθρο 15: ΑμεΑ έχουν δικαίωμα στην αυτονομία, την κοινωνική ένταξη και συμμετοχή στη ζωή της κοινότητας.
- Κρατική υποχρέωση Εκπαίδευσης & Επαγγελματικής Κατάρτισης
- Προαγωγή της πλήρους κοινωνικής ένταξης
- Άρθρο 17: Πλήρης ανάπτυξη της προσωπικότητας και των φυσικών και ψυχικών ικανοτήτων.
- Άρθρο Ε: Αρχή της Μη-διάκρισης

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

- Υιοθετήθηκε από την Γ.Σ. του ΟΗΕ το 1989.
- Κυρώθηκε στην Ελλάδα το 1992 (**Νόμος 2101/1992**)
- Άρθρο 2: «Μη διάκριση ... λόγω ανικανότητας».
- Άρθρο 23: «πνευματικώς ή σωματικώς ανάπηρα παιδιά»
- Πλήρη και αξιοπρεπή Ζωή, Αυτονομία, Ενεργό Κοινωνική Συμμετοχή
- Ειδική φροντίδα + προσαρμοσμένη βοήθεια (– Δωρεάν;)
- Πρόσβαση στην εκπαίδευση (& άρ. 28/29), την Επαγγ. Κατάρτιση και την ψυχαγωγία
- Περίθαλψη και αποκατάσταση
- Προληπτική περίθαλψη, Ιατρική, Ψυχολογική και λειτουργική θεραπεία

Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΣΔΑμεΑ)

- Υπογράφηκε το 2006 (ΟΗΕ)
- 1^η Διεθνής Σύμβαση για την αναπηρία
- Έχει υπογραφεί από **158** και κυρωθεί από **143** χώρες.
- Έχει κυρωθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Κυρώθηκε από την Ελλάδα το 2012 (**Νόμος 4074/2012**).

Βασικές αρχές της ΣΔΑμεΑ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

& Άτομα

με Ψυχική Αναπηρία

- Αξιοπρέπεια & Αυτονομία
- Μη διάκριση («ίση βάση»)
- Συμμετοχή και ένταξη στην κοινωνία
- Σεβασμό στη διαφορετικότητα & αποδοχή ως μέρος της ανθρ. ποικιλότητας
- Ισότητα στις ευκαιρίες
- Προσβασιμότητα
- Ισότητα μεταξύ ανδρών & γυναικών
- Εξελισσόμενες ικανότητες των παιδιών με αναπηρία

Ποια όργανα προβλέπεται να δημιουργηθούν στην Ελλάδα;

- **Σημείο Αναφοράς***, για την εφαρμογή της Σύμβασης, το οποίο μπορεί να βρίσκεται εντός του διοικητικού μηχανισμού αλλά σε υψηλό επίπεδο.
- **Μηχανισμό Συντονισμού*** για τη διευκόλυνση των δράσεων σε διαφορετικούς τομείς και διαφορετικά επίπεδα.
- **Μηχανισμό παρακολούθησης***, με ανεξαρτησία, για την τήρηση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τη Σύμβαση.

* Τα όργανα αυτά προβλέπεται να οριστούν με απόφαση του Πρωθυπουργού.

Τι αφορά η ΣΔΑμεΑ;

- Η «αναπηρία» θεωρείται μια **εξελισσόμενη έννοια**
- **Αποτέλεσμα** εμποδίων από το περιβάλλον ή ανθρώπινες συμπεριφορές
- Δυσχέρεια συμμετοχής, σε **ίση βάση**, στην κοινωνία
- **Κοινωνική έννοια/Δικαίωμα** – ΌΧΙ ιατρική κατάσταση.
- **ΆμεΑ** = άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, διανοητικές, πνευματικές ή αισθητηριακές παθήσεις
- **Άρα:** Άτομα με Αυτισμό = Άτομα με αναπηρία.

Αναπηρία & Κοινωνική ασφάλιση

• Αντικειμενικό – Υποκειμενικό – Μικτό σύστημα
Στοιχεία που καθορίζουν το βαθμό:

- Ανατομο-φυσιολογική βλάβη
- Διάρκεια
- Μείωση βιοποριστικής ικανότητας

Βαθμίδες αναπηρίας

Κριτήριο: Η έκταση της ανικανότητας για εργασία

- Μερική (50%), Συνήθη (66,6%) = $\frac{1}{2}$ ή $\frac{3}{4}$ σύνταξης
- Βαριά (80%), Απόλυτη (100%) = **Πλήρης** σύνταξη

Επ' αόριστον, για αυτισμό 80% (άρ. 16 § 1 Ν. 3846/10)

Άτομα με Αυτισμό & Δίκαιο

- Τα Άτομα με Αυτισμό είναι **Υποκείμενα Δικαίου**
Π.χ. έχουν περιουσία, κληρονομούν, φορολογούνται, παντρεύονται, εργάζονται.
- Όπως κάθε άνθρωπος, έχουν – κατ' αρχήν – **ικανότητα δικαιοπραξίας**
- Δικαιούνται **υποστήριξη**, για να την ασκήσουν.
- **Δικαστική συμπαράσταση**: όταν και όσο απαιτείται (Πλήρης/Μερική, Στερητική/Επικουρική, Συνδυασμός)
- Το Άτομο με αυτισμό είναι **Πολίτης**

Χάρτα των Δικαιώματα των Ατόμων με Αυτισμό

4ο Συνέδριο της Οργάνωσης Αυτισμός-Ευρώπη, Χάγη 10.5.1992
(Διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 9.5.1996)

- Ανεξάρτητη + πλήρη **ζωή**
- Προσιτή, αντικειμενική και ακριβή **διάγνωση & εκτίμηση**
- Κατάλληλη **εκπαίδευση**, Επαγγελματική κατάρτιση και Απασχόληση
- **Συμμετοχή** στις αποφάσεις για το μέλλον του και στη διοίκηση των υπηρεσιών
- Κατάλληλη **κατοικία** & Ικανό **εισόδημα** για τροφή, ένδυση, στέγαση, επιβίωση.
- Συμμετοχή, Ενημέρωση & φροντίδα για την **υγεία** του (περίθαλψη + φάρμακα) - Προστασία από κακή φαρμακευτική αγωγή
- Πρόσβαση σε **υπηρεσίες** κα **δραστηριότητες** (πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και αθλητικές) της κοινότητας
- **Σεξουαλικότητα + γάμος**, χωρίς εκμετάλλευση ή εξαναγκασμό
- **Νομική** βοήθεια
- Προστασία από αυθαίρετο ιδρυματικό **εγκλεισμό**
- Πρόσβαση στο **φάκελο**

Διακρίσεις;

- **N. 3304/2005** Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως καταγωγής, πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
- Σκοπός: «**Καταπολέμηση των διακρίσεων ... λόγω αναπηρίας**»
- «Ως διάκριση νοείται και η παρενόχληση ή κάθε άλλη προσβλητική ενέργεια, η οποία εκδηλώνεται με ανεπιθύμητη συμπεριφορά που σχετίζεται με έναν από τους λόγους του άρθρου 1 και έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας προσώπου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος.»
- Διάκριση = Παράνομη + αξιόποινη (ποινή: έως 3 χρ.) συμπεριφορά
- Προστασία από την αρμόδια Διοικητική ή Δικαστική αρχή.

Δικαιώματα για τα Άτομα με Ψυχική Αναπηρία

- Στην **ελευθερία** (αναγκαστική νοσηλεία, ιδρυματικός εγκλεισμός;)
- Στην **αξιοπρέπεια** (υποκείμενο, όχι αντικείμενο)
- Στην **ισότητα** (+ λήψη ειδικών θετικών μέτρων)
- Δικαίωμα στην **ανεξάρτητη ζωή** στην κοινότητα (σπίτι)
- Προστασία του **απορρήτου** (προσωπικά δεδομένα)
- Δικαίωμα στην **περίθαλψη**
- Δικαίωμα στην **αποκατάσταση** (ανεξάρτητη λειτουργία, βελτίωση ικανοτήτων, ποιοτική ζωή)
- Δικαίωμα στην **εκπαίδευση** και την **εργασία**
- **Συμμετοχή** στην Κοιν., Πολιτ., Πολιτιστ. Ζωή

Μηχανισμοί προστασίας

- Αίτηση στη **Δημόσια διοίκηση**
 - Αιτήματα
 - Προσφυγές
- Προσφυγή στα **δικαστήρια**
 - Εθνικά ή Διεθνή
 - Πολιτικά – Ποινικά- Διοικητικά
- Αναφορά στο **Συνήγορο του Πολίτη** ή άλλες Α.Δ.Α.
- Καταγγελία στην **Ειδική Επιτροπή Προστασίας Δικαιωμάτων Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές**.
- Επιτροπή κατά των Διακρίσεων; (Υπ. Δικαιοσύνης)

Τα δικαιώματα κατοχυρώνονται πια..

- Δεκαετής Πρόγραμμα ΨΥΧΑΡΓΩΣ Γ' (2011-2020)
- Άξονας 5: Προάσπιση των δικαιωμάτων
- Προαγωγή **αυτοεκπροσώπησης**
 - Ληπτών + Οικογενειών
- Ενίσχυση των **Οργανώσεων**
 - Ληπτών + Οικογενειών
- **Συμμετοχή** στη διοίκηση του συστήματος Ψ.Υ.
 - Ληπτών & Οικογενειών
- **Πρώθηση** δράσεων από τις Οργανώσεις.

Συμμετοχή στις αποφάσεις

- **Ειδ. Επιτροπή Προστασία Ατόμ. Με Ψυχ. Διαταραχές**
 - Ένα μέλος: Λήπτης
 - Ένας μέλος: Εκπρόσωπος οικογενειών
- **Δεκαετές Πρόγραμμα ΨΥΧΑΡΓΩΣ Γ' (2011-2020)**
 - 4.2. Προώθηση της συμμετοχής στα Σώματα παρακολούθησης, σχεδιασμού, αξιολόγησης συστήματος Ψ.Υ.
- **Τ.Ε.Ψ.Υ. (Τομεακές Επιτροπές Ψυχικής Υγείας)**
 - Λήπτης υπηρεσιών Ψ.Υ. ή Συλλ. Οικογενειών (άρ. 10, ΣχΝ 3/2014)
- **Επιτροπή Εξωτ. Εμπειρογνομόνων για την αξιολόγηση υπηρεσιών Ψ.Υ. (2013)**
 - Ένας εκπρόσωπος οργανώσεων ληπτών (αναπλ. Εκπρόσωπος οικογενειών).
- **Μνημόνιο Andor – Λυκουρέντζου (έως 9/2013).**
 - Κ' «Συμμετοχή των ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των συγγενών τους στη λήψη αποφάσεων και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους»

Αυτοεκπροσώπηση/Αυτοσυνηγορία

- Αναπηρικό – γονεϊκό κίνημα: Κοινά σημεία - Διαφορές
- Σχέσεις με επαγγελματίες ψυχικής υγείας.
- Διεθνής εμπειρία: Οργανώσεις οικογενειών – Οργανώσεις Ατόμων με Αυτισμό

Η οπτική των Ατόμων με Αυτισμό		
Επαγγελματίες	Οικογένειες	Άτομα με Αυτισμό
Διαταραχή	Τραγωδία	Διαφορετικότητα
«Θεραπεία»	Υποστήριξη	Αποδοχή

Αυτοσυνηγορία (self advocacy)

Τίποτα για μας, χωρίς εμάς!

Αυτο-Συνηγορία
& Ψυχική Αναπηρία

- Αφορά τα Άτομα με Ψυχική Αναπηρία
- Θεμέλιο: **«Τίποτα για μας, χωρίς εμάς»**
- Ομαδικότητα, Αλληλοϋποστήριξη, Ενδυνάμωση
- Υποστήριξη από άλλα πρόσωπα, όχι υποκατάσταση
- Στόχος: Αυτόνομη ζωή στην κοινότητα + Ανθρώπινα δικαιώματα
- Προώθηση διεκδικήσεων, Προστασία από «καταχρήσεις», Αποϊδρυματισμός,
- Αποστιγματισμός, Συμμετοχή στις κοινωνικές δράσεις.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ των ατόμων με Ψυχική Αναπηρία

ΜΑΖΙ

με τους Επαγγελματίες
Ψυχικής Υγείας

Δικαιώματα ΜΑΖΙ με τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας

ΠΟΥ (2005): Προωθώντας τα δικαιώματα των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές

Οι επαγγελματίες Ψ.Υ. θα πρέπει:

- Να σέβονται την Αξιοπρέπεια & τα Δικαιώματα
- Να προωθούν την Αυτονομία & την ελευθερία
- Να παρέχουν θεραπεία μετά από ενημέρωση + συγκατάθεση
- Να εμπλέκουν τα άτομα στο θεραπευτικό σχέδιο
- Να ενεργοποιούν τις οικογένειες στη θεραπεία και τη φροντίδα
- Να ενημερώνουν τους υπευθύνους για τις ανάγκες

Προοπτικές;

RECHTE VON MENSCHEN MIT AUTISMUS (Stand 01.08.2012)

Verfasser:
Ass. jur. Christian Frese, Geschäftsführer von **autismus** Deutschland e.V.

<u>Gliederung</u>	<u>Seite</u>
1. Überblick zu gesetzlichen Rahmenbedingungen der Rechte von Menschen mit Behinderungen	2
2. Überblick zu den Rechten von Menschen mit Autismus	3
3. UN-Konvention über die Rechte von Menschen mit Behinderungen	3
4. Grad der Behinderung (GdB), „Merkzeichen“, steuerrechtliche Nachteilsausgleiche	5
5. Die sozialrechtliche Zuordnung autistischer Störungen	8
6. Heilpädagogische Leistungen und Frühförderung	10
7. Kindergarten	10
8. Eingliederungshilfe	11
a) Eingliederungshilfe für behinderte Menschen nach den §§ 53 ff SGB XII	
b) Eingliederungshilfe nach dem Kinder- und Jugendhilferecht, § 35a SGB VIII	
c) Eingliederungshilfe für junge Volljährige, § 41 i.V.m. § 35a SGB VIII	
9. Anspruch auf Autismustherapie	12
10. Beschulung	16
a) Schulpflicht	
b) Vorrang der inklusiven Beschulung	
c) Schulbegleitung	
d) Nachteilsausgleich in der Schule	
11. Berufsausbildung	22
12. Studium	22
13. Berufstätigkeit	23
a) Allgemeiner Arbeitsmarkt	

- Κατ' αρχήν: **Μελέτη + Καταγραφή!**
- Άτομα με αυτισμό:
 - **Ενεργοί πολίτες = Διεκδικούν**
 - **Παθητικοί δέκτες = Εκλιπαρούν**
- **Δικαιώματα:**
 - **Αξιώσεις # Ελεημοσύνη**
- **Δημιουργία:**
 - **Νομολογίας + διοικητικής πρακτικής**
- **«... δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου»**
- **Τα δικαιώματα «υπάρχουν», όταν & όσο ασκούνται!**

Σας ευχαριστώ πολύ!